

มาตรการทางภาษีเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีขยะอิเล็กทรอนิกส์
TAX MEASURES ON ENVIRONMENTAL PROTECTION : A STUDY OF
ELECTRONIC WASTE CASE

ชุตินา คีร์รัฐพิศาล

Chutima Keereeruttapisal

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายภาษี

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : takkind@hotmail.com

Graduate student of Master of Laws Program in Tax Law,

Faculty of Law, Thammasat University : takkind@hotmail.com

Received : August 8, 2018

Accepted : February 28, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษามาตรการทางภาษีเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมเฉพาะกรณีขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยศึกษาแนวคิดภาษีสิ่งแวดล้อม เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบของขยะอิเล็กทรอนิกส์ หลักการและแนวคิดพื้นฐานในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ศึกษาและวิเคราะห์มาตรการทางภาษีที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ทั้งมาตรการทางภาษีที่ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อการแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ อย่างไร โดยปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นปัญหาที่มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ โดยนานาประเทศได้มีการนำมาตราการทางภาษีมาบังคับใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวควบคู่กับมาตรการทางกฎหมายซึ่งมีลักษณะบังคับและควบคุม แต่สำหรับประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางภาษีมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ มีเพียงการกำหนดมาตรการทางกฎหมายมาบังคับใช้เพื่อให้สอดคล้องตามกฎหมายในการปล่อยมลพิษ กำหนดข้อจำกัดปริมาณการปล่อยมลพิษหรือปริมาณการใช้สารที่เป็นอันตราย และมาตรการทางภาษีบางประการที่เอื้อประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมทางอ้อม ซึ่งไม่สามารถสร้างความตระหนักแก่ผู้ก่อมลพิษได้เท่าที่ควรตามปัญหาดังกล่าวบทความนี้ใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบพิจารณาว่าประเทศอื่น ได้แก่ รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ประเทศไต้หวัน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสวีเดน เพื่อนำมาวิเคราะห์และหาข้อเสนอแนะ ในการกำหนดมาตรการทางภาษีแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้กับบริบทของสังคมไทยต่อไป โดยผู้เขียนเสนอแนวทางในการนำมาตราการทางภาษีมาปรับใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลดการก่อขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดค่าลดหย่อนสำหรับการนำเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วไปบริจาค และจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 0 สำหรับกิจการให้บริการซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้เสนอให้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ โดยมี การจัดเก็บค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลเพื่อให้ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ

ภาษีสิ่งแวดล้อม, ภาษีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม, ขยะอิเล็กทรอนิกส์, ซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

ABSTRACT

This article is intended to study environmental tax concept, economic instruments, current Electronic waste (E-waste) situation and impact, principle and basic concept of environmental management, and to analyze tax measures, directly or indirectly, on E-waste management in Thailand. This is to further study whether such measures are efficient and effective to deal with E-waste problems. E-waste problem has been inclined to increasingly cause a profound impact on environment. Apart from legal measures which create legal obligations, tax measures have been utilized by several countries together with their existing legal measures. However, tax measures have never been introduced to Thailand. Merely command and control regulations are provided to set specific limits for pollution emissions. Such approach is not able to raise awareness among polluters. This study also explores tax measures on E-waste management in other countries including California, the United States of America, Chinese Taipei, Japan, and Sweden for the purpose of taking those measures into analysis and find proper measures for Thailand. In light of the foregoing, this article suggests the application of tax measures as an incentive to reduce the accumulation of E-waste as the combination of tax measures and legal measures will lead to more effective and efficient E-waste management. The concept is to offer tax allowance for donation of used electric and electrical equipment, to impose zero-rated in value added tax for the electric and electrical equipment repairing services, and to enact the law on waste electric and electrical equipment management imposing recycling fees on the polluters.

Keywords

Environmental tax, Environmentally Related Tax, Electronic Waste, Waste Electric and Electrical Equipment

บทนำ

ในอดีตนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมโดยมากเป็นการออกกฎระเบียบเพื่อกำหนดพฤติกรรมหรือมาตรการที่เรียกว่า มาตรการบังคับและควบคุม ซึ่งผู้ก่อมลพิษเพียงแต่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือข้อจำกัดที่กำหนดขึ้น จึงไม่เป็นมาตรการที่สร้างแรงจูงใจแก่ผู้ก่อมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งที่ผลกระทบที่เกิดขึ้นส่งผลเป็นวงกว้างแก่สิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม แต่ผู้ก่อมลพิษกลับรับผิดชอบต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น การใช้กลไกตลาดโดยมิได้รวมต้นทุนที่นำทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตามมา¹ หนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มส่งผลกระทบเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ คือ “ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์” เนื่องด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ส่งผลให้มีอัตราการผลิตและการบริโภคที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เกิดความล้าสมัยได้ง่าย อีกทั้งเนื่องจากการแข่งขันทางการตลาดที่สูงขึ้น ทำให้ราคาของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ถูกลง พฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยมีแนวโน้มเลือกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ก้าวทันการพัฒนาของเทคโนโลยี ส่งผลให้อายุการใช้งานสั้นลงกว่าอายุการใช้งานจริงของผลิตภัณฑ์นั้น นอกจากนี้เมื่อผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ชำรุด คนยุคปัจจุบันเลือกที่จะทิ้งผลิตภัณฑ์เก่าและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ใหม่แทนการซ่อมแซมผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์นั้น ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมาก ซึ่งขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ล้วนมีสารอันตรายที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของสิ่งมีชีวิต นอกจากนี้ ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่ประเทศพัฒนาแล้วส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ไปยังประเทศกำลังพัฒนาในรูปของการบริจาคหรือการอ้างว่าเป็นสินค้ามือสอง ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาหลาย ๆ ประเทศต้องกลายเป็นบ่อขยะอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประเทศไทยก็มีความเสี่ยงในการตกเป็นประเทศเป้าหมายเช่นเดียวกัน ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวมีมาตรการสำคัญที่รัฐสามารถใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา คือ มาตรการทางภาษี เพื่อให้ผู้ก่อมลพิษรับภาระต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมและสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไม่ว่าจะเป็มาตรการทางภาษีในลักษณะเชิงบังคับจัดเก็บหรือลักษณะการให้สิทธิประโยชน์ เพื่อก่อให้เกิดการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารที่เป็นอันตราย และใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้สอดคล้องกับอายุการใช้งานจริงยิ่งขึ้น โดยการศึกษาบทความนี้มีขึ้นเพื่อศึกษาแนวคิดภาษีสิ่งแวดล้อม เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบของขยะอิเล็กทรอนิกส์ และหลักการและแนวคิดพื้นฐานในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ศึกษาและทำความเข้าใจมาตรการทางภาษีที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ศึกษาและทำความเข้าใจมาตรการทางภาษีที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ของต่างประเทศ ได้แก่ รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศไต้หวัน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสวีเดน วิเคราะห์ปัญหามาตรการทางภาษีที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย และคิดวิเคราะห์เพื่อหาข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในการกำหนดมาตรการทางภาษีเพื่อแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้น โดยบทความนี้มุ่งศึกษามาตรการทางภาษี ทั้งภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็มาตรการของภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต อากรศุลกากร และภาษีสิ่งแวดล้อมอื่น ที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการบังคับจัดเก็บหรือให้สิทธิประโยชน์ที่ช่วยให้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์อันเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมจากสังคมเทคโนโลยีลดน้อยลงทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ โดยเป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสารเป็นหลักจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ รวมถึงหนังสือ บทความ และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ มาตรการทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหา

¹ กมลภัศ เศรษฐวิชรานิช, “ภาษีบรรจุกภัณฑ์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น.126.

ขยะอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งข้อความเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลในเชิงเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ (Comparative Study) เพื่อศึกษามาตรการทางภาษีของประเทศไทยและต่างประเทศ และวิเคราะห์หามาตรการทางภาษีที่เหมาะสมในการนำมาปรับใช้ในประเทศไทย เพื่อเป็นมาตรการหนึ่งในการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์อันเกิดจากสังคมเทคโนโลยีต่อไป

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาษีสิ่งแวดล้อม เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมและขยะอิเล็กทรอนิกส์

1.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาษีสิ่งแวดล้อม ภาษีสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นในช่วงสมัยสิ่งแวดล้อมนิยม (Environmentalism) ในศตวรรษที่ 18 และ 19² โดยมีนายอาร์เทอร์ เซซิล ปีกู (A.C. Pigou) ผู้มีอิทธิพลในการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับ "เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ" ซึ่งมีหลักการว่า การกระทำของรัฐบาลจะได้รับการสนับสนุนเมื่อการกระทำดังกล่าวจะทำให้สวัสดิการทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น หลักการปีกูเวียน (Pigouvian) ของการจัดเก็บภาษี คือ จัดเก็บภาษีจากกิจกรรมที่เกิดผลกระทบภายนอกต่อสังคมโดยรวม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มต้นทุนภาคเอกชนให้อยู่ในระดับที่เท่ากับค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มที่สูงขึ้น ดังนั้น การจัดเก็บภาษีด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็นวิธีการป้องกันและยับยั้งการก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งภาษีสิ่งแวดล้อมจัดเก็บโดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อผู้อื่นและทำให้เกิดต้นทุนภายนอก ภาษีสิ่งแวดล้อมแตกต่างจากการจัดเก็บภาษีแบบอื่น เนื่องจากไม่เพียงแต่เป็นการจัดเก็บเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐ แต่ยังมีอิทธิพลต่อการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมเพื่อให้ปกป้องและส่งเสริมสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย อันเป็นกลไกที่มีคุณค่าทางการตลาดช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมพฤติกรรมที่ยั่งยืน และปรับปรุงผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ไขปัญหา ภาษีสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเหตุผลที่ควรนำมาภาษีสิ่งแวดล้อมมาใช้ได้แก่³

1) การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมมีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ในกลไกตลาด เพราะมีการกำหนดราคาซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มเข้าไปในราคาสินค้านั้น ๆ ดังนั้นการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้ราคาสินค้าที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมีราคาสูงขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมของสินค้าหรือการดำเนินกิจกรรมที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อันจะทำให้ผู้ผลิตหรือผู้บริโภคเกิดความตระหนักถึงต้นทุนในส่วนนี้

2) การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมทำให้ผู้ก่อมลพิษมีความยืดหยุ่นในการกำหนดวิธีที่ลดต้นทุนให้น้อยที่สุดเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3) การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างแรงจูงใจอย่างต่อเนื่องเพื่อลดการก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หากเป็นกรณีการกำหนดค่ามาตรฐานที่จำกัดการปล่อยมลพิษหรือควบคุมเทคโนโลยีที่ใช้ในการก่อมลพิษตามมาตรการบังคับและควบคุมจะไม่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการลดการก่อมลพิษอย่างต่อเนื่อง เพราะเพียงแค่ผู้ก่อมลพิษสามารถลดการก่อมลพิษได้ตามค่ามาตรฐานที่ตั้งไว้ก็เพียงพอ ในทางตรงกันข้ามการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมเป็นการก่อให้เกิดแรงจูงใจอย่างต่อเนื่องในการลดระดับการปล่อยมลพิษแม้ว่าจะได้ลดน้อยลงแล้วก็ตาม เพราะยิ่งผู้ก่อมลพิษลดปริมาณการก่อมลพิษก็ยิ่งเสียภาษีน้อยลง

4) การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมเป็นการก่อให้เกิดการปรับปรุงหรือการพัฒนาที่ช่วยลดมลพิษ เช่น กรณีการจัดเก็บภาษีน้ำมันเชื้อเพลิงรถยนต์ก่อให้เกิดการใช้จักรยานหรือขนส่งสาธารณะเพิ่มมากขึ้น

5) การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช้สารอันตรายที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม การคิดค้นกรรมวิธีการผลิตโดยใช้กระบวนการและเทคโนโลยีที่ใส่ใจกับผลกระทบที่จะเกิดกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

² Boyd Hilton, *The Age of Atonement 1785-1865*, (Oxford : Clarendon Press, 1986), p.270.

³ Organization for Economic Co-operation and Development, "Environmental Taxation, A guide for policy makers," Retrieved on June 24, 2018, from <https://www.oecd.org/env/tools-evaluation/48164926.pdf>

นอกจากนี้ ภาษีสิ่งแวดล้อมยังมีลักษณะสำคัญ คือ การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม มีความโปร่งใสในการจัดเก็บ เพราะภาษีที่ได้รับการออกแบบเป็นอย่างดีจะแสดงให้เห็นให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีทราบว่าฐานภาษีและอัตราภาษีที่ต้องถูกจัดเก็บมีเท่าใด อย่างไร ซึ่งเป็นไปตามหลักความแน่นอน นอกจากนี้ การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมยังเป็นการเพิ่มต้นทุนของผลิตภัณฑ์และกิจกรรมบางประเภทอย่างเป็นธรรมและสามารถคาดการณ์ได้ ซึ่งสิ่งนี้ทำให้ง่ายต่อการพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจมีต่อผู้มีหน้าที่เสียภาษี และรัฐสามารถคาดการณ์ได้ว่าจะมีการตอบสนองต่อการจัดเก็บภาษีนี้อย่างไร รวมถึงการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมยังช่วยให้สามารถพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้เช่นกัน

1.2 เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์

เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการสิ่งแวดล้อม คือ การกำหนดมาตรการและสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่เป็นคุณแก่สิ่งแวดล้อม โดยอาจมีหลายมาตรการที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว⁴ ในขณะเดียวกันยังเป็นการลงโทษผู้ผลิตหรือผู้บริโภคที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากเกินไป โดยรัฐเริ่มมีแนวคิดหาวิธีการที่นอกเหนือไปจากมาตรการบังคับและควบคุม โดยเริ่มวิธีเข้าควบคุมกลไกการตลาดเพื่อส่งผลให้เกิดการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ส่งผลกระทบต่อต้นทุนและผลประโยชน์ของผู้ผลิตและผู้บริโภค กล่าวคือ เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการผลิตหรือการบริโภค สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นได้⁵

ข้อดีของการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่⁶

- 1) เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มีผลต่อแรงจูงใจต่อตัวบุคคลไม่ว่าเป็นผู้ผลิตหรือผู้บริโภคโดยตรง ส่งผลให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าและราคาของทรัพยากรธรรมชาติ
- 2) มีความยืดหยุ่นต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคมกกว่ามาตรการบังคับและควบคุม กล่าวคือ เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เป็นทางเลือกและให้อิสระแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค
- 3) ค่าใช้จ่ายของภาครัฐในการปรับใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อกำกับและตรวจสอบต่ำ
- 4) รัฐสามารถออกแบบเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องตามหลักการพื้นฐานของการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย หลักความรับผิดชอบของผู้ผลิต เป็นต้น
- 5) การเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ ทำให้ภาครัฐมีรายได้ทางการคลังนำมาใช้จ่ายทางด้านส่งเสริมสิ่งแวดล้อมหรือลดการเก็บภาษีประเภทอื่นได้⁸

1.3 ความทั่วไปเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์

โดยองค์การสหประชาชาติ ได้ริเริ่ม “โครงการเพื่อสิ่งแวดล้อมโครงการใหม่เพื่อแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์” (Solving the E-Waste Problem: StEP) ซึ่งได้กำหนดคำนิยามของคำว่า ขยะอิเล็กทรอนิกส์ (E-waste) ให้มี

⁴ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, “การใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม,” วารสารเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ปีที่ 8, ฉบับที่ 1, น.93 (มกราคม – มิถุนายน 2544).

⁵ มิ่งสรรพร ขาวสะอาด, “กติกาสู่เครื่องมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม,” ในการประชุมวิชาการประจำปี 2538, จัดโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2538 : น.17.

⁶ Janet E Milne and Mikael Skou Andersen, “Introduction to environmental taxation concepts and research,” ed. Handbook of Research on Environmental Taxation, (Cheltenham : Edward Elgar, 2012), pp.15 – 32

⁷ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.94.

⁸ แนวคิดนี้ ก่อให้เกิดประโยชน์สองต่อ คือ ช่วยลดการทำลายสิ่งแวดล้อมและช่วยให้นายรายได้ที่เกิดขึ้นไปลดอัตราภาษีอื่น เรียกว่าแนวคิดนี้ว่า “Double Dividend Hypothesis”

ความหมายครอบคลุมถึงอุปกรณ์ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท และรวมถึงส่วนประกอบของอุปกรณ์นั้น ๆ ที่ถูกทิ้งหรือไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ โดยผู้เป็นเจ้าของอุปกรณ์นั้นไม่มีความตั้งใจที่จะนำกลับมาใช้อีก⁹

ส่วนระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ที่ 2012/19/EU มาตรา 3(1)(e) ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นของเสีย (waste) ภายใต้คำนิยามของมาตรา 3(1) แห่งระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยของเสียและของที่ถูกร้าง ที่ 2008/98/EC รวมถึงส่วนประกอบ (components) ชุดประกอบย่อย (sub-assemblies) และอะไหล่สิ้นเปลือง (consumables) ทั้งหมด ที่เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ในเวลาที่ถูกทิ้ง¹⁰ โดยระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยของเสียและของที่ถูกร้าง ที่ 2008/98/EC มาตรา 3(1) ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า ของเสีย หมายถึง สารหรือวัตถุใด ๆ ซึ่งผู้ครอบครองได้ทอดทิ้งหรือตั้งใจทิ้งหรือจำเป็นต้องทิ้ง¹¹ ดังนั้น จากระเบียบสหภาพยุโรปทั้งสองข้างต้น จึงสรุปได้ว่า สหภาพยุโรป นิยามคำว่า ขยะอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงส่วนประกอบ ชุดประกอบย่อย และอะไหล่สิ้นเปลืองทั้งหมดที่เป็นส่วนหนึ่งของซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งผู้ครอบครองได้ทอดทิ้ง ตั้งใจทิ้ง หรือจำเป็นต้องทิ้งผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์นั้น

กรมอนามัย ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า ขยะอิเล็กทรอนิกส์ คือ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่หมดอายุการใช้งานหรือไม่ต้องการใช้งานอีกต่อไป เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ผู้บริโภคเปลี่ยนเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์บ่อยครั้งขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดเป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องมีการจัดการอย่างถูกหลักวิชาการต่อไป เนื่องจากชิ้นส่วนของอุปกรณ์เหล่านั้นมีความเป็นพิษและไม่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องพิมพ์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า เป็นต้น¹²

ดังนั้น จากคำนิยามที่ได้ศึกษามาข้างต้น ผู้เขียนจึงขอให้ความหมายของคำว่า ขยะอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง ซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงส่วนประกอบของเครื่องใช้ไฟฟ้าหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีสารประกอบเป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ที่หมดอายุการใช้งานหรือเสื่อมสภาพหรือไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้หรือเจ้าของไม่ต้องการอีกต่อไป โดยถือเป็นของเสียอันตรายประเภทหนึ่ง

ในปัจจุบัน เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตของมนุษย์ เช่น หลอดฟลูออโรเรสเซนต์ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ ซึ่งเมื่อเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ชำรุดเสียหายหรือไม่เป็นที่ต้องการของผู้ใช้อีกต่อไป จะถูกทิ้งกลายเป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยขยะอิเล็กทรอนิกส์ประกอบด้วยโลหะและพลาสติกที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ในภาคอุตสาหกรรมได้ ซึ่งเหล็กถือเป็นวัสดุหลักที่พบในขยะอิเล็กทรอนิกส์ 5 ประเภท ได้แก่ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ และเครื่องซักผ้า โดยแต่ละประเภทมีส่วนประกอบที่แตกต่างกัน ขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้มีทั้งโลหะมีค่า เช่น เหล็ก ทองแดง อลูมิเนียม และพลาสติก

⁹ Solving the E-Waste Problem, “One Global Definition of E-waste,” Retrieved on April 20, 2017, from http://www.stepinitiative.org/files/step/_documents/StEP_WP_One%20Global%20Definition%20of%20E-waste_20140603_amended.pdf, 2014,”

¹⁰ European Union, “Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE),” Official Journal the European Union L 197, Volume 55, p.43, (July 2012).

¹¹ European Union, “Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives,” Official Journal the European Union L 312, Volume 51, p.9 (November 2008).

¹² กรมอนามัย สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม, คู่มือประชาชนขยะอิเล็กทรอนิกส์...ของเสียที่มาพร้อมเทคโนโลยี 2558, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558), น.1.

ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ รวมถึงโลหะหนักที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เช่น ตะกั่ว แคดเมียม พรอท ซึ่งการรีไซเคิลอย่างไม่ถูกวิธีทำให้สารอันตรายเหล่านี้ปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อมได้¹³

2. มาตรการทางภาษีเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ

ในหลายประเทศได้นำมาตรการทางภาษีมาบังคับใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคที่ส่งผลกระทบต่อ การเกิดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในลักษณะของการบังคับจัดเก็บเพื่อควบคุมพฤติกรรมที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้ น้อยลง และในลักษณะของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

2.1 มาตรการทางภาษีที่มีลักษณะบังคับจัดเก็บ ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศไต้หวัน และประเทศญี่ปุ่น ได้มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการรีไซเคิล เพื่อให้ผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายรับผิดชอบต้นทุนใน การรีไซเคิลซึ่งถือว่าเป็นต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม

รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้จัดเก็บค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลจากผู้บริโภคเมื่อได้ซื้อ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นสินค้าใหม่ หรือเป็นสินค้าที่นำมาทำใหม่ โดยมีผู้ค้าปลีกเป็นผู้มีหน้าที่ ในการจัดเก็บค่าธรรมเนียม ณ เวลาขายสินค้า ซึ่งผู้ค้าปลีกจะเก็บเงินร้อยละ 3 ของค่าธรรมเนียม เป็นค่าใช้จ่าย ในการดำเนินการ ส่วนที่เหลือจะจัดส่งให้แก่รัฐต่อไป¹⁴ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดหน้าที่ให้แก่ผู้ผลิตรายงาน ความพยายามการเลิกใช้สารอันตราย เพิ่มการใช้วัสดุที่สามารถรีไซเคิลได้ และจะต้องไม่ละเมิดข้อบังคับเกี่ยวกับการ ควบคุมสารอันตราย สิ่งที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณค่าธรรมเนียม คือ สินค้าเครื่องฉายวิดีโอทัศน์ (Video display devices) ที่ถูกกำหนดไว้ เรียกว่า Covered Electronic Devices: CEDs ซึ่งในปัจจุบัน กรมควบคุมสารอันตรายของ แคลิฟอร์เนีย (Department of Toxic Substances Control) ได้กำหนดไว้ 9 ประเภท ได้แก่¹⁵

1. อุปกรณ์ที่มีส่วนประกอบของหลอดภาพ (Cathode Ray Tube containing devices (CRT devices))
2. หลอดภาพแคโทด (Cathode Ray Tubes)
3. จอคอมพิวเตอร์ที่มีหลอดภาพแคโทด (Computer monitors containing Cathode Ray Tubes)
4. เครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพาที่มีจอแอลซีดี (Laptop computers with Liquid Crystal Display (LCD))
5. จอภาพแอลซีดีแบบตั้งโต๊ะ (LCD containing desktop monitors)
6. โทรทัศน์ที่มีหลอดภาพแคโทด (Televisions containing Cathode Ray Tubes)
7. โทรทัศน์ที่มีจอภาพแอลซีดี (Televisions containing Liquid Crystal Display (LCD) screens)
8. โทรทัศน์แบบพลาสมา (Plasma televisions)
9. เครื่องเล่นดีวีดีแบบพกพาที่มีจอภาพแอลซีดี (Portable DVD players with LCD screens)

ในการคำนวณภาษีที่ถูกจัดเก็บจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่กฎหมายกำหนดให้เสียค่าธรรมเนียม ทั้ง 9 ประเภท ดังที่ ระบุไว้ข้างต้น กฎหมายกำหนดให้มีการเรียกเก็บในอัตราที่แตกต่างกันตามขนาดของอุปกรณ์ ดังนี้

- กรณีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่กำหนดมีจอภาพขนาดเส้นทแยงมุม ตั้งแต่ 4 นิ้วขึ้นไป แต่ไม่เกิน 15 นิ้ว ผู้ซื้อ จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในอัตรา 5 ดอลลาร์สหรัฐ ต่ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ 1 ชิ้น
- กรณีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่กำหนดมีจอภาพขนาดเส้นทแยงมุมตั้งแต่ 15 นิ้วขึ้นไป แต่ไม่เกิน 35 นิ้ว ผู้ซื้อ ต้องเสียค่าธรรมเนียมในอัตรา 6 ดอลลาร์สหรัฐ ต่ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ 1 ชิ้น
- กรณีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่กำหนดมีจอภาพ ขนาดเส้นทแยงมุมตั้งแต่ 35 นิ้ว ผู้ซื้อต้องเสียค่าธรรมเนียม ในอัตรา 7 ดอลลาร์สหรัฐ ต่ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ 1 ชิ้น

¹³ เสมอแข จงธรรมานูรักษ์, “ขยะอิเล็กทรอนิกส์ : โอกาสทางเศรษฐกิจหรือภัยคุกคามต่อสิ่งแวดล้อม?”, MTEC, (เมษายน – มิถุนายน 2557).

¹⁴ มาตรา 3 แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์

¹⁵ California Code of Regulations, title 22, Chapter 11, appendix X, subdivision (c)

ส่วนประเทศไต้หวัน กำหนดความรับผิดชอบทางการเงินให้เป็นหน้าที่ของผู้ผลิตและผู้นำเข้า โดยผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องเสียค่าธรรมเนียมชำระค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลให้แก่รัฐบาลกลาง และผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องเสียค่าธรรมเนียมชำระค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลให้แก่กรมศุลกากร ซึ่งเป็นไปตามหลักความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต โดยมีภาครัฐเป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในรูปของการบริหารจัดการกองทุนการรีไซเคิล¹⁶ คณะกรรมการทบทวนอัตราค่าธรรมเนียมการรีไซเคิล เป็นผู้กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมที่ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าต้องเสียให้แก่รัฐ และจัดส่งให้สำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อมให้ความเห็นชอบ ซึ่งเป็นการพิจารณาอัตราจากค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บและการรีไซเคิลของผลิตภัณฑ์ โดยมีสูตรที่ใช้ในการคำนวณค่าธรรมเนียมการรีไซเคิล ดังนี้¹⁷

อัตราค่าธรรมเนียมการรีไซเคิล = [ต้นทุนรวมในการจัดเก็บ การขนส่ง และการรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์ (H) + ต้นทุนในการตรวจสอบและรับรอง (L) - รายรับรวมที่ผู้รีไซเคิล¹⁸ และผู้จัดเก็บซากผลิตภัณฑ์ได้รับจากการจัดเก็บหรือรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์ (V)] - เงินกองทุนทรัสต์ส่วนที่เกินตามสัดส่วน (F) / ปริมาณของผลิตภัณฑ์ประเภทที่กฎหมายกำหนดที่ให้นำออกขายในตลาดในไต้หวัน (S)

ในส่วนของประเทศญี่ปุ่น กำหนดให้ผู้บริโภคมีหน้าที่เสียค่าธรรมเนียมให้แก่บุคคลที่รับคืนซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งได้แก่ ผู้ค้าปลีกหรือผู้ผลิต¹⁹ แล้วแต่กรณี โดยผู้ค้าปลีกและผู้ผลิตเป็นผู้กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมที่จะจัดเก็บภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐมนตรีที่มีอำนาจ ซึ่งจะก่อให้เกิดการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ตามระบบการรีไซเคิลอย่างเหมาะสม โดยมีฐานการจัดเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลของประเทศญี่ปุ่น กำหนดเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องเสียค่าธรรมเนียม 4 ประเภท ได้แก่ เครื่องปรับอากาศ โทรทัศน์ (แบบหลอดแคโทด และแอลซีดี) ตู้เย็น และเครื่องซักผ้าและเครื่องอบแห้ง

2.2 มาตรการทางภาษีที่มีลักษณะของการให้สิทธิประโยชน์

ประเทศสวีเดนได้มีการออกมาตรการทางภาษีเพื่อสนับสนุนให้ซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เมื่อชำรุด โดยการกำหนดให้นำค่าจ้างแรงงานอันเกิดจากการซ่อมแซมทิ้งหนึ่งไปหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้²⁰ และยังปรับลดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับค่าจ้างแรงงานการซ่อมแซมลงกึ่งหนึ่ง²¹ ซึ่งในปัจจุบันอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มของประเทศสวีเดนอยู่ที่ร้อยละ 25 ในกรณีนี้จึงเสียภาษีมูลค่าเพิ่มเพียงร้อยละ 12 ทำให้ค่าใช้จ่ายสำหรับการซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ถูกลงและยังทำให้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาน้อยลงด้วย ทั้งสองมาตรการดังกล่าวจึงมีผลช่วยจูงใจให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีนำเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไปซ่อมแซมอันเป็นการช่วยลดการเกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้เป็นอย่างดี

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดค่าลดหย่อนสำหรับการบริจาคเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้หน่วยงานตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมาตรการดังกล่าวส่งผลให้เมื่อผู้บริโภคที่ไม่ต้องการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าและ

¹⁶ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, “โครงการยกร่างกฎหมายการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และของเสียอันตรายจากชุมชน,” รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (ตุลาคม 2557)

¹⁷ Environmental Protection Administration, Executive Yuan, *Recycling and Waste Electrical and Electronic Equipment Management in Taiwan : A case study*, (Taiwan : EPA, 2012), pp.29 – 30.

¹⁸ ในกรณีที่ผู้รีไซเคิลเท่านั้นที่ได้รับการสนับสนุน แต่ผู้จัดเก็บไม่ได้รับ ให้นำเฉพาะรายรับของผู้รีไซเคิลมาคำนวณเท่านั้น

¹⁹ มาตรา 7 แห่งกฎหมายเพื่อการรีไซเคิลเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนประเภทที่กำหนด

²⁰ Chapter 67. § 13 Income Tax Act (1999: 1229)

²¹ Jason Margolis, “Sweden tries to curb buy-and-throw-away culture through tax breaks,” Retrieved on October 2, 2017, from <https://www.pri.org/stories/2017-01-02/sweden-tries-curb-buy-and-throw-away-culture-through-tax-breaks>

อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่อไป นำเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วไปบริจาคแทนการนำไปทิ้งและก่อให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยไร้ประโยชน์ ทำให้ลดการเกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์และช่วยบรรเทาภาระภาษีของผู้บริโภคได้

3. มาตรการทางภาษีเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

ในส่วนของประเทศไทย ไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดมาตรการทางภาษีเพื่อควบคุมพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคที่ส่งผลต่อการเกิดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด มีเพียงมาตรการทางภาษีที่กำหนดให้สิทธิประโยชน์กับการประกอบกิจการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นการทั่วไปเท่านั้น โดยประมวลรัษฎากรมาตรา 47 กำหนดให้ ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสามารถนำเงินบริจาคแก่องค์การตามที่กฎหมายกำหนดมาหักลดหย่อนได้ เท่าจำนวนที่บริจาค แต่ไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินได้พึงประเมิน และตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 239) พ.ศ. 2534 กำหนดให้ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับการบริจาคสินค้าให้แก่องค์กรตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งองค์กรตามที่กฎหมายกำหนดทั้งสองกรณี รวมถึงองค์การด้านสิ่งแวดล้อมด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การให้สิทธิประโยชน์ดังกล่าวยังไม่เพียงพอต่อการสร้างแรงจูงใจให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคที่จะช่วยลดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์แต่อย่างใด

นอกจากนั้น ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้สิทธิประโยชน์สำหรับกิจการที่สามารถขอส่งเสริมการลงทุนเพื่อสร้างแรงจูงใจเกี่ยวกับการดำเนินการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับกรณีขยะอิเล็กทรอนิกส์ ในหมวด 7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค ซึ่งได้มีการกำหนดให้กิจการนำวัสดุที่ไม่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ สามารถขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้ โดยสิทธิประโยชน์ที่ได้รับแบ่งได้เป็น 2 กรณี ตามรูปแบบของกิจการ คือ กรณีกิจการสำหรับคัดแยกได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 5 ปี และกรณีกิจการสำหรับคัดแยกที่มีกระบวนการแปรรูปเพิ่มเติมหรือนำกลับมาใช้ประโยชน์อีกได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปี²²

ส่วนการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์พบว่า ตามบัญชีพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตท้ายพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ขยะอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการ ตอนที่ 3 สินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้า คือ โคมไฟฟ้าและโคมระย้าสำหรับติดเพดานหรือผนัง แต่ไม่รวมถึงที่ใช้สำหรับให้แสงสว่างกลางแจ้งหรือถนนหลวง ร้อยละ 30 และตอนที่ 19 กิจการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีเพียงการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสนามกอล์ฟร้อยละ 50 ต่อมา มีการประกาศกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กำหนดให้จัดเก็บจากเครื่องใช้ไฟฟ้าเฉพาะโคมไฟฟ้าและโคมระย้า หรือโคมระย้าที่ทำจากหรือมีส่วนประกอบของแก้วคริสตัลและแก้วคริสตัลอื่น ๆ ในอัตราร้อยละ 0 เท่านั้น ซึ่งการจัดเก็บในอัตราร้อยละ 0 ดังกล่าว ส่งผลให้ราคาเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีราคาถูกลง ทำให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้ง่าย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากได้

ในส่วนของ การจัดเก็บอากรศุลกากรมีการกำหนดยกเว้นอากรสำหรับการนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์บางประเภท หรือให้สิทธิประโยชน์ทางอากรสำหรับการนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ตามความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งนอกเหนือจากข้อยกเว้นหรือความตกลงระหว่างประเทศดังกล่าว จะมีการจัดเก็บอากรตามพิกัดอัตราศุลกากรของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แต่ละประเภทตามพิกัดอัตราศุลกากร ซึ่งเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใหม่และเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วกลับมีพิกัดอัตราศุลกากรเดียวกัน การกำหนดมาตรการของกรมศุลกากรที่เกี่ยวข้องมีเพียงการออกประกาศกรมศุลกากร ที่ 50/2546 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมรหัสสถิติสินค้า ลงวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2546 แยกรหัสสถิติสินค้าของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบสถิติการนำเข้า – ส่งออกสินค้า และประกาศกรมศุลกากร ที่ 151/2557 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมรหัสสถิติสินค้า ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2557 เพิ่มเติมรหัส

²² คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, “คู่มือขอรับการส่งเสริมการลงทุน 2561,” สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2561 จาก www.boei.go.th/upload/section7th_wt_link.pdf

สถิติสินค้าซึ่งเป็นของเสียภายใต้อนุสัญญาบาเซล เพื่อประโยชน์ในการติดตามและควบคุมสินค้าตามอนุสัญญาบาเซลเท่านั้น ซึ่งการจัดเก็บอาคารศุลกากรอัตราเดียวทั้งเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใหม่กับเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว ไม่เป็นการจูงใจให้ผู้นำเข้าลดการนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วเข้ามาในราชอาณาจักรแต่อย่างใด

นอกจากนั้น ขณะนี้ประเทศไทยได้มีการร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยตรง ซึ่งเดิมกรมควบคุมมลพิษได้ยกร่างกฎหมายซึ่งกำหนดมาตรการทางภาษีเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ คือ ร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น พ.ศ. .... ซึ่งเป็นไปตามหลักความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต โดยกำหนดให้คณะกรรมการจัดการซากผลิตภัณฑ์ที่มีอำนาจจัดเก็บค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้ หมายถึง ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์หรือผลิตภัณฑ์อื่นที่รัฐมนตรีประกาศ ซึ่งผู้ผลิตเป็นผู้มีหน้าที่จ่ายค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงให้แก่กองทุนสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยมีกรมสรรพสามิตหรือกรมศุลกากรเป็นหน่วยงานจัดเก็บ มีหน้าที่เรียกเก็บเพื่อกองทุนโดยให้หักเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดเก็บให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เกินร้อยละ 1.5 ของค่าธรรมเนียม ส่วนที่เหลือนำส่งเข้ากองทุนเพื่อใช้ในกิจการตามที่กำหนดในกฎหมาย นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการกำหนดมาตรการส่งเสริมให้แก่ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่ายและโรงงานที่ให้บริการจัดการซากผลิตภัณฑ์มีสิทธิขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือจากส่วนราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านภาษีหรือค่าธรรมเนียมในอัตราพิเศษ การสนับสนุนเงินกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยพิเศษสำหรับการดำเนินการลด คัดแยก และนำซากผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ จะเห็นได้ว่าตามร่างพระราชบัญญัตินี้ มีมาตรการในการจูงใจผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย และโรงงานที่ให้บริการจัดการซากผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ ต่อมา ได้มีการแก้ไขปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและเปลี่ยนชื่อเป็น ร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. .... เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัตินี้ พบว่ามีการตัดมาตรการทางภาษีออกเหลือเพียงมาตรการทางกฎหมายที่มีลักษณะบังคับและควบคุม และมีบทลงโทษที่ค่อนข้างรุนแรงสำหรับผู้จัดตั้งศูนย์รับคืนซากผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งไม่เป็นการจูงใจให้เกิดการจัดตั้งศูนย์รับคืนซากผลิตภัณฑ์แต่อย่างใด

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางภาษีที่ใช้สำหรับการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะ ทั้งที่มาตรการทางภาษีเป็นมาตรการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคของคนในสังคม โดยผู้เขียนพบปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาการไม่มีมาตรการทางภาษีกำหนดให้สิทธิประโยชน์เพื่อสร้างแรงจูงใจในการลดการเกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายภาษีเงินได้ และภาษีมูลค่าเพิ่ม
2. ปัญหาการไม่จัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์
3. ปัญหาการจัดเก็บอาคารศุลกากรอัตราเดียวทั้งเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใหม่และเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว
4. ปัญหาการกำหนดเพียงมาตรการทางกฎหมายในร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ....
5. ปัญหารูปแบบการจัดสรรค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยอาศัยเพียงมาตรการทางกฎหมายที่มีลักษณะบังคับและควบคุมเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอต่อการนำมาใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมาตรการทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นการทั่วไปยังไม่เพียงพอในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้ เพื่อให้รัฐสามารถแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นปัญหาสำคัญของสังคมเทคโนโลยีในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้นและเพื่อให้สอดคล้องแนวคิด 4R ในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ อันได้แก่ การลด (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) การนำกลับมา

ใช้ใหม่ (Recycle) และการซ่อมแซม (Repair) ผู้เขียนขอเสนอให้มีการนำมาตรการทางภาษีมาบังคับใช้ เพื่อช่วยควบคุมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิตและการบริโภค จากการบังคับจัดเก็บภาษีสำหรับพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ และการให้สิทธิประโยชน์สำหรับพฤติกรรมที่ลดการก่อขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยอาศัยรูปแบบมาตรการทางภาษีของต่างประเทศข้างต้น เป็นต้นแบบในการคิดหามาตรการทางภาษีที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยควรมีนำมาตรการทางภาษีมาใช้สำหรับการแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ ควบคู่กับการใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีลักษณะบังคับและควบคุม เพื่อส่งเสริมให้มีการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างถูกวิธี ทั้งมาตรการทางภาษีที่มีลักษณะบังคับจัดเก็บและให้สิทธิประโยชน์ เพื่อเป็นทั้งการบังคับและการสร้างแรงจูงใจ โดยผู้เขียนได้แยกข้อเสนอแนะเป็น 2 กรณี ตามลักษณะของมาตรการทางภาษี ดังนี้

1. มาตรการทางภาษีในลักษณะบังคับจัดเก็บ

(1) ควรมีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. .... ควบคู่กับมาตรการทางกฎหมาย ผู้มีหน้าที่เสียค่าธรรมเนียม คือ ผู้บริโภค เช่นเดียวกับผู้มีหน้าที่เสียภาษีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมของรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากผู้บริโภค คือ ผู้ก่อให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยแท้จริง โดยจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ประกอบด้วยโลหะและพลาสติกที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ในภาคอุตสาหกรรมได้ ได้แก่ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ และเครื่องซักผ้า

(2) เมื่อมีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ ย่อมจำเป็นต้องพิจารณาถึงรูปแบบการจัดสรรค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่จัดเก็บว่า จะนำค่าธรรมเนียมดังกล่าวไปใช้จ่ายผ่านทางกฎหมายงบประมาณแผ่นดินหรือนำไปใช้ในกิจการเฉพาะอย่าง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรมีนำค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่จัดเก็บไปใช้จ่ายในกิจการเฉพาะอย่าง เพราะค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บมีวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บเพื่อประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อม อันเป็นวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์เฉพาะเรื่อง หากนำเงินที่ได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมไปใช้จ่ายผ่านทางกฎหมายงบประมาณแผ่นดินอันเป็นการใช้จ่ายเป็นการทั่วไป ย่อมไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ โดยผู้เขียนขอเสนอให้ มีการจัดตั้งกองทุนการรีไซเคิลเป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับประเทศไต้หวันที่มีการจัดตั้งกองทุนการรีไซเคิลเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการรีไซเคิล และขอเสนอให้รายได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์นำส่งเข้ากองทุนการรีไซเคิลดังกล่าว เพื่อนำไปใช้จ่ายในการบริหารกองทุนการรีไซเคิล และเป็นเงินช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์เฉพาะของการจัดเก็บ

(3) ส่วนกรณีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต ผู้เขียนเห็นว่า มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลแล้ว ไม่ควรมีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อีก เพราะการจัดเก็บดังกล่าวจะก่อให้เกิดผู้มีหน้าที่เสียภาษีต้องรับภาระภาษีซ้ำซ้อนจากการซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ขึ้นเดียวกัน

(4) ในส่วนของมาตรการทางภาษีตามกฎหมายศุลกากร การจัดเก็บอากรศุลกากรอัตราเดียวกัน ทั้งเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใหม่และเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วเป็นการจัดเก็บตามระบบพิกัดอัตราศุลกากรระบบฮาร์โมนี ซึ่งระบบที่ใช้ร่วมกันในทางศุลกากรระหว่างประเทศ ในการแก้ปัญหาเรื่องนี้จึงต้องอาศัยความตกลงร่วมกันในระดับระหว่างประเทศ โดยควรมีการนำเสนอให้แยกพิกัดอัตราศุลกากรระหว่างเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใหม่และเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว และกำหนดอัตราการจัดเก็บอากรศุลกากรแตกต่างกันตามรูปแบบการจัดเก็บอัตราภาษีแบบหลายอัตรา โดยสำหรับอัตราอากรศุลกากรของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วควรจัดเก็บในอัตราที่สูงกว่าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใหม่ เพื่อลดการนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วมาในราชอาณาจักร

2. มาตรการทางภาษีในลักษณะการให้สิทธิประโยชน์

(1) ควรมีเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 47 แห่งประมวลรัษฎากร กำหนดการหักค่าลดหย่อนเพิ่มเติม โดยในกรณีผู้มีเงินได้มีค่าใช้จ่ายอันเกิดจากค่าจ้างในส่วนของคุณค่าแรงจากการจ้างซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

ให้หักลดหย่อนได้เท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 30,000 บาท และเมื่อได้หักลดหย่อนตามมาตรา 47(1)(2)(3)(4)(5)(6) หรือ (7) แล้วเหลือเท่าใด ให้หักลดหย่อนได้อีกสำหรับกำหนดให้หักลดหย่อนสำหรับการนำเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วบริจาคให้แก่หน่วยงานตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา โดยให้หักได้เท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินร้อยละ 50 ของมูลค่าทรัพย์สินนั้น

เมื่อประชาชนเสียภาษีน้อยลงก็จะมีเงินใช้จ่ายมากขึ้น เป็นผลให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจทำให้สภาพเศรษฐกิจดีขึ้นเป็นผลต่อเนื่องมา กล่าวคือ การเพิ่มค่าลดหย่อนเป็นมาตรการหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญที่รัฐบาลจะนำมาใช้ อันมีส่วนเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ และนอกจากนั้นยังถือได้ว่า การหักค่าลดหย่อนเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลในการส่งเสริมให้ประชาชนสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตและครอบครัวได้ ทั้งนี้ หน่วยงานตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาคควรรวมถึงหน่วยงานที่รับรีไซเคิลหรือจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ด้วย

(2) ควรเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 80/1 แห่งประมวลรัษฎากร กำหนดให้ใช้อัตราภาษีร้อยละ 0 ในการคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่ม สำหรับการประกอบกิจการการให้บริการซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว

การกำหนดให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีทั้งสองข้างต้น เป็นมาตรการทางภาษีในลักษณะเพิ่มอุปสงค์ของการใช้บริการซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และส่งเสริมให้มีนายทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์ไปบริจาคให้แก่องค์กรตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา อันจะก่อให้เกิดการลดการเกิดปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้เป็นอย่างดี

บทสรุป

ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นปัญหาที่มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ โดยนานาประเทศได้มีการนำมาตราการทางภาษีมาบังคับใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวควบคู่กับมาตรการทางกฎหมายซึ่งมีลักษณะบังคับและควบคุม แต่สำหรับประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางภาษีมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ ผู้เขียนเห็นว่าการนำมาตราการทางภาษีมาปรับใช้ควบคู่กับมาตรการทางกฎหมายจะส่งผลดีต่อการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับประเทศพัฒนาแล้วที่ได้นำมาตราการดังกล่าวไปปรับใช้ควบคู่จนประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น ผู้เขียนขอเสนอให้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ โดยมีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลเพื่อให้ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และการนำมาตราการทางภาษีมาปรับใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลดการก่อขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดค่าลดหย่อนสำหรับการนำเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วไปบริจาค และจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 0 สำหรับกิจการให้บริการซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

กรมอนามัย สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม. คู่มือประชาชนขยะอิเล็กทรอนิกส์...ของเสียที่มาพร้อม เทคโนโลยี 2558. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558

บทความ

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. “การใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.” วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ฉบับที่ 1. ปีที่ 8. (มกราคม – มิถุนายน 2544) : น. 93.

เสมอแห จงธรรมานุกฤษ. “ขยะอิเล็กทรอนิกส์ : โอกาสทางเศรษฐกิจหรือภัยคุกคามต่อสิ่งแวดล้อม?.” MTEC. (เมษายน – มิถุนายน 2557).

วิทยานิพนธ์

กมลภัส เศรษฐวิชรานิช. “ภาษีบรรจุกภัณฑ์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2557.

เอกสารประกอบการประชุม

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. “กติกา เครื่องมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม.” ในการประชุมวิชาการประจำปี 2538. จัดโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2538.

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. “โครงการร่างกฎหมายการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และของเสียอันตรายจากชุมชน.” รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ตุลาคม 2557.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. “คู่มือขอรับการส่งเสริมการลงทุน 2561.” www.boi.go.th/upload/section7th_wt_link.pdf, 9 กรกฎาคม 2561.

BOOKS AND ARTICLES

Boyd Hilton. The Age of Atonement 1785-1865. Oxford : Clarendon Press, 1986.

Environmental Protection Administration. Executive Yuan. Recycling and Waste Electrical and Electronic Equipment Management in Taiwan : A case study. Taiwan : EPA, 2012.

European Union. “Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives.” Official Journal the European Union L 312. Volume 51. (November 2008) : 9.

_____. “Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE).” Official Journal the European Union L 197. Volume 55. (July 2012) : 13.

Janet E Milne and Mikael Skou Andersen. “Introduction to environmental taxation concepts and research.” ed. Handbook of Research on Environmental Taxation. p.15 – 32. Cheltenham : Edward Elgar, 2012.

ELECTRONIC MEDIA

Jason Margolis. “Sweden tries to curb buy-and-throw-away culture through tax breaks.” <https://www.pri.org/stories/2017-01-02sweden-tries-curb-buy-and-throw-away-culture-through-tax-breaks>, October 2, 2017.

Organization for Economic Co-operation and Development. “Environmental Taxation, A guide for policy makers.” <https://www.oecd.org/env/tools-evaluation/48164926.pdf>, June 24, 2018.

Solving the E-Waste Problem. “One Global Definition of E-waste.” http://www.stepinitiative.org/files/step/_documents/StEP_WP_One%20Global%20Definition%20of%20E-waste_20140603_amended.pdf, 2014, April 20, 2017.